

فصلنامه علمی- تخصصی معارف علوم اسلامی و علوم انسانی

سال ۴ - بهار ۱۴۰۳ - شماره شانزدهم- ص ۲۶۸-۲۹۳

بررسی روانشناختی چالش های فرزندآوری زن مسلمان معاصر

با ارائه الگوی فاطمی در عصر غیبت

فاطمه معصومی^۱

چکیده

مقاله حاضر به بررسی روانشناختی چالش های فرزندآوری زن مسلمان معاصر با ارائه الگوی فاطمی در عصر غیبت پرداخته است. در این مقاله تلاش شده، ابتدا علل و عوامل کاهش جمعیت از قبیل: عدم گرایش خانواده ها به فرزندآوری، مرگ و میرهای ناشی از تصادفات، مرگ های ناگهانی و سگته ها، عدم ازدواج جوانان به دلایل مختلف، نابرابری های درمان نشده مطرح شده و با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی بصورت توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت؛ و هم چنین به اهمیت فرزندآوری از دیدگاه ادیان خصوصاً دین مقدس اسلام پرداخته شده و پاسخ به بعضی نگرانی ها و چالش ها در زمینه فرزندآوری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. درباره نگرش های زنان و خانواده ها به مقوله ی فرزندآوری، مورد واکاوی قرار گرفت. و به ارائه الگوی فاطمی در عصر غیبت به تبیین زندگی زن مسلمان در کنار فرزندآوری پرداخته شد، در این مقاله تلاش شد با استفاده از آیات و روایات به این امر مهم پرداخته شود. نتایج حاصله از تحقیق اینکه: افزایش جمعیت با توجه به ویژگی های مطلوبی که باید داشته باشد، سرمایه اصلی هر کشور و موجب قدرت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و در نهایت عظمت آن است. و نیز یکی از اهداف مهم ناظر بر ازدیاد جمعیت، به خصوص در کشور اسلامی و در عصر غیبت، حفظ شوکت و عظمت جامعه اسلامی است، که در این مقاله معطوف به وظایف زن مسلمان با ارائه الگوی فاطمی مورد تبیین قرار گرفت. یکی از نتایج حاصله دیگر به وظایف دولت در زمینه نیازهای مادی و معنوی خانواده ها به خصوص زنان مورد ارزیابی قرار گرفت. به همراهی و همدلی مردم در زمینه کمک مالی و حمایت روانی هم چنین به راهکارها و تمهیداتی که دولت در زمینه خانواده و فرزندآوری اندیشیده، اشاره شد و در نهایت به دیدگاه اسلام درباره زن مسلمان و وظایف او در خانه و اجتماع پرداخته شد.

واژگان کلیدی: فرزندآوری، چالش های فرزندآوری، زن مسلمان معاصر، الگوی فاطمی.

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی سلامت- واحد اراک-دانشگاه آزاد اسلامی- اراک- ایران.

مقدمه

سالیانی است که فرزندآوری در میان زنان و مردان جوان جامعه اسلامی ایران به یک موضوع بحث برانگیز و قابل تامل تبدیل شده است که حوزه‌های مختلف علمی خصوصاً علوم اجتماعی به این موضوع پرداخته و نظرات مختلفی در این زمینه مطرح کرده‌اند. پایین آمدن نرخ باروری و نهایتاً عدم رشد جمعیت باعث نگرانی بزرگان و اندیشمندان اسلامی شده و نظراتی از سوی آنان مطرح شده است. (پوریانی، ۱۳۹۶)

مقام معظم رهبری نیز در زمینه عدم فرزندآوری زن مسلمان بارها ابراز نگرانی کرده و به ضرورت مسئله فرزندآوری و رشد جمعیت از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ تاکید فراوان داشته و دارند و ۵۰ مرتبه در این زمینه گوشزد نموده ایشان می‌فرمایند من معتقدم کشور ما با امکاناتی که دارد می‌تواند ۱۵۰ میلیون جمعیت داشته باشد (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰) بار دیگر تاکید می‌کنم که تلاش برای افزایش نفس و جوان شدن نیروی انسانی کشور و حمایت از خانواده یکی از ضروری‌ترین فرایض مسئولان و آحاد مردم است. (آیت الله خامنه‌ای، ۱۴۰۱) امام خمینی (ره) نیز نگرانی بحث جمعیت را داشتند و درباره ضرورت افزایش جمعیت فرمودند مملکت ایران می‌گویند ۳۱ میلیون جمعیت دارد وسعتش آن قدر است که برای ۱۵۰ میلیون تا ۲۰۰ میلیون جمعیت کافی است یعنی اگر ۲۰۰ میلیون جمعیت داشته باشد در ایران به رفاه زندگی می‌کند. (امام خمینی، ۱۳۶۱: صحیفه نور)

عدم فرزندآوری در سال‌های اخیر از یک طرف و از سوی دیگر مرگ و میرها بر اثر تصادفات جاده‌ای که هر سال نیز رقم آن بالا می‌رود و عدم رغبت جوانان به ازدواج بنا به دلایل مختلف یا ازدواج‌های منتهی به طلاق و مجرد دختران و پسران در کشورمان باعث شده است که نرخ جمعیت ایران دچار سقوط آزاد شود. میزان مرگ و میرهای جاده‌ای فقط در دو سال ۱۹۵۰۰۰ جانباخته در تصادفات ۱۴۰۱ که ۱۶ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش داشت همایون صادقی گزارش اقتصاد نیوز به نقل از ایسنا نیمه نخست سال ۱۴۰۲، ۹۹۰۰۴ نفر جان باخته که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۸,۲ افزایش داشته است.

طبق آمار سازمان بهداشت جهانی که در سال ۲۰۱۵ منتشر شد، ایران در سال ۱۳۹۴ حدود ۱۰ درصد جمعیت آن بالای ۶۰ سال بوده است و پیش بینی می شود در سال ۱۴۲۹، میزان سالخوردگی آن به ۳۳ درصد افزایش یابد. و حال آنکه این نسبت در کشورهای اروپایی ۲۱ درصد است. یعنی آن گونه که اشاره شد، با این روند، ۸۰ سال آینده سالخوردگی در کشور به ۴۷ درصد می رسد. یعنی ایران با جمعیتی بالغ بر ۳۱ میلیون نفر، ۱۵ میلیون سالمند بالای ۶۰ سال را در خود جای خواهد داد. و این یعنی انقلاب و سقوط جمعیت. (محمودی، ۱۳۹۵) سال های اخیر کتابها و مقالاتی در زمینه فرزندآوری به رشته تحریر درآمده است و نویسندگان به خطرات پایین آمدن نرخ فرزندآوری پرداخته و هم چنین راهکارهایی برای بهبود بخشیدن به امر فرزندآوری ارائه نموده اند.

ابن خلدون متفکر بزرگ مسلمان (۱۴۰۶-۱۳۳۲) در نظریه خود جمعیت را به عنوان مهم ترین وسیله برای شکوفایی تمدن ها میدانند. مطابق نظریه وی بین رشد اقتصادی و تأمین امنیت سیاسی و نظامی و افزایش جمعیت ارتباط مستقیم وجود دارد. (فروتن، ۱۳۹۰) امروزه نظریات جدید نیز وسعت سرزمین، دولت و حاکمیت و مسئله جمعیت را مهم ترین عناصر یک ملت معرفی می کنند؛ ملتی که جمعیت بیشتر، قلمرو بزرگ تر، دولت توانمندتر با حاکمیت ملی منسجم تری داشته باشد، صاحب قدرت و توان بیشتری خواهد بود. (زرقانی، ۱۳۸۹) اگر نرخ جمعیت جوان هر کشوری به شدت کم شود، جامعه به طور وحشتناکی در همه زمینه ها ضربه های سنگین خواهد خورد. چون تمام فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به دست قشر جوان انجام می شود.

قشر سالخورده نیاز به توجه و نگهداری دارد و از لحاظ کاری عملاً نمی‌توانند وارد کارزار شوند. و در اینجاست که قدرت‌های دیگر بر کشور مسلط خواهند شد.

بدین ترتیب در این مقاله قصد دارم به بررسی روانشناختی چالش‌های فرزندآوری زن مسلمان با ارائه الگوی فاطمه بپردازم که مسئله فرزندآوری در همه ادیان الهی مورد توجه قرار گرفته است و همچنین دین مبین اسلام نیز به صورت خاص به این مسئله توجه داشته است.

دیدگاه‌های ادیان و مکاتب در مورد فرزندآوری

در دین زرتشت فرزندآوری امری یزدانی و افتخاری بزرگ است. در آیین بودا مخالفت با از بین بردن حیات به هر شکل. در دین یهود باروری امری مبارک و همراه با زندگی بهتر. در مسیحیت سفارش پروردگار. از دیدگاه سوسیالیست‌ها مارکسیست‌ها در یک جامعه بی‌طبقه هیچ کس فقیر نمی‌ماند. از دیدگاه فاشیسم و نازیسم افزایش قدرت اقتصادی و نظامی حکومت. از دیدگاه مرکانتیلیت‌ها (سوداگران) برتری اقتصادی سیاسی و نظامی

جامعه افزایش رقابت. از دیدگاه اسلام معطوف بودن مشیت الهی به ازدیاد اولاد می باشد.(پوریانی، سبحانی
 نیا، ۱۳۹۶) بنابراین در جدول زیر به دلایل طرفداران افزایش جمعیت در ادیان مختلف اشاره می شود.

دلایل طرفداران افزایش جمعیت در ادیان مختلف:

ردیف	طرفداران افزایش جمعیت	دلایل
۱	زرتشت	فرزند آوری امری یزدانی و افتخاری بزرگ
۲	آیین بودا	مخالفت با از بین بردن حیات به هر شکل
۳	دین یهود	باروری امری مبارک همراه با زندگی بهتر
۴	مسیحیت	سفارش پروردگار (موضع متعادل تر کلیساهای ارتدوکس و پروتستانی)
۵	اسلام	معطوف بودن مشیت الهی به ازدیاد اولاد
۶	مرکانتیلیت ها (سوداگران)	برتری اقتصادی، سیاسی و نظامی جامعه -افزایش رقابت
۷	سوسیالیست ها و مارکسیست ها	در یک جامعه بی طبقه هیچ کس فقیر نمی ماند پیشرفت برنامه های اقتصادی به استثنای چین به جهت اتخاذ سیاست تک فرزندی
۸	فاشیسم و نازیسم	افزایش قدرت اقتصادی و نظامی حکومت

پیامبر اسلام فرمود: «ازدواج کنید و فرزندآوری کنید پرجمعیت شوید که روز قیامت به خاطر شما مباحثات
 می کنم حتی به کودک سقط شده شما.» (حر عاملی، ۱۴۰۳ق) امام محمد باقر (ع) فرمود پیامبر اسلام فرمود:

«با دختر باکره بچه‌ها ازدواج کنید ولی با زیبای نازا ازدواج نکنید من روز قیامت به زیادی امتم مباحثات می‌کنم.»
(مجلسی، ۱۴۰۳ق).

فواید فرزندآوری

در نگاه علمی نیز فرزندآوری منافع زیاد جسمی روحی و روانی برای خانواده خصوصاً زنان دارد بر اساس تحقیقات گسترده دانشگاه بریک هام یانگ آمریکا که در سال‌های ۱۹۸۱ تا ۲۰۰۵ بین ۲۰۰۰ زن از ۸۶ کشور صورت گرفت افزایش امید به زندگی در مادران کاهش بیماری‌های قلبی در ایشان کاهش اضطراب و استرس کاهش سرطان‌ها به خصوص سرطان سینه، بهتر شدن عملکرد مغز از فواید بارداری و فرزندآوری برای زنان برشمرده است. (جمعی از نویسندگان ۱۴۰۱) حضور فرزند در حقیقت به منزله روحی است که در کالبد زندگی دمیده می‌شود و نشاط و سلامت روانی والدین را رقم می‌زند. گذراندن وقت کودکان و بازی با آنها یکی از بهترین لحظات زندگی والدین است که به سلامت روانی والدین کمک کرده و در فراموشی بسیاری از مشکلات و آرامش فکری آنان تاثیر بسزایی دارد (شفیعی، ۱۴۰۰).

یکی دیگر از مزایا و منافع فرزندآوری رشد شخصیت و تعالی فکری والدین است سعی و تلاش والدین در جهت رشد و تعالی فرزند صبر و شکیبایی در جهت رفع مشکلات و نیز فکر و تعقل برای تامین سعادت آنان خود منجر به بلوغ فکری و عقلی در والدین شده و شکوفایی شخصیت آنان را به دنبال دارد به عقیده دانشمندان معمولاً تغییرات اساسی و رشد شخصیت والدین بیشتر در زمان ایفای نقش والدینی رخ می‌دهد (فولادی: ۱۳۹۴)

درمیان اندیشمندان غربی «بیل مک‌کبین» معتقد است ازدواج، داشتن فرزند زیاد و تشکیل خانواده‌های بزرگ، برای رشد والدین و ساخته شدن شخصیت فرزندان مفید است. وی در این راستا می‌نویسد تنها ریشه‌ی عمومی رشد و پختگی انسان، در پرورش فرزندان قرار دارد. هرچه تعداد فرزندان بیشتر، کودکی کردن کمتر؛

یعنی وقتی شما زندگی خود را صرف خوب شدن و رشد دگران کنید، آدم دیگری خواهید بود؛ ولی با داشتن بچه‌های کم، رشد شما کند خواهد بود. (بیل مک‌کبین، ۱۳۸۲)

علل و عوامل عدم گرایش به فرزندآوری

بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۶ نگرانی از آینده شغلی فرزند ۷۶ درصد. افزایش مشکلات اقتصادی با تولد فرزند جدید ۷۰ درصد. درآمد ناکافی ۶۷,۶۸ درصد. کفایت تعداد فرزندان فعلی ۷,۶ درصد. نداشتن مسکن مناسب ۵۹,۶ درصد. عدم آمادگی روحی برای تولد فرزند جدید ۵۲,۵ درصد. ترس از تعداد فرزندان بیشتر ۲۵,۳ درصد. نگرانی از سلامتی مادر با افزایش فرزندان ۲۷,۴ درصد. تداخل فرزندآوری با مسئولیت‌های اجتماعی ۲۱,۳ درصد (مه‌ریزی و همکاران، ۱۳۹۶)

مهم‌ترین عاملی که تقریباً اکثر افرادی که مایل به فرزندآوری نمی‌باشند عدم توان اقتصادی می‌باشد. فرقی که جامعه اسلامی مبنی بر الگوی فاطمی با جامعه اروپایی و غربی دارد دوری کردن از مصرف‌گرایی مد پرستی و چشم به هم چسبی می‌باشد، ولی متأسفانه با نفوذ فرهنگ غرب در کشورمان اکثراً به دنبال زندگی مدرن هستند که اساس آن مصرف‌گرایی می‌باشد؛ این سبک زندگی به جهت تبدلات فرهنگی با غرب نفوذ مدرنیته رسانه‌های مختلف و تعاملات اجتماعی به خصوص از دهه ۸۰ در ایران نفوذ کرده است سبک زندگی مدرن چند ویژگی مهم دارد که همه آن‌ها در موضوع فرزندآوری تاثیر به‌سزایی داشته است، این ویژگی‌ها عبارت از فردگرایی، مصرف‌گرایی، فراغت رسانه‌ای هستند. (پوریانی و سبحانی نیا، ۱۳۹۳)

نقطه مقابل جمع‌گرایی، فردگرایی می‌باشد؛ این گونه افراد تمایلی به جمع پرتعداد ندارند (همان: ۸۴) قبل از نفوذ فرهنگ غرب و قبل از جنگ نرم دشمن بر علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی روحیه قناعت در بین مردم باعث شده بود که خانواده‌ها پرجمعیت و در عین حال با اینکه از لحاظ رفاه در سطح بالایی نبودند، ولی آرامش، صفا، صمیمیت و یک رنگی در بین آن‌ها موج می‌زد افراد خانواده با تهیه لوازم مورد نیازشان بسیار خوشحال شده و لذت می‌بردند برخلاف زندگی امروزی معمولاً فرزندان لذتی از زندگی ندارند زیرا بدون این که کمترین انتظاری خواسته آنها توسط والدین برآورده می‌شود و متأسفانه خانواده‌ها فکر می‌کنند این گونه

رفتار، باعث آرامش فرزندان می‌شود. در حالی که وقتی در زندگی همه خواسته‌ها بدون انتظار برای فرزند آماده شود، معمولاً این امر اعتماد به نفس او را پایین آورده و سبب عدم تحمل سختی‌ها و دور شدن از سجایای اخلاقی می‌شود.

ژان ژاک روسو فیلسوف قرن هجدهم و پایه گذار علم تعلیم و تربیت، در کتاب خود به نام «امیل» که غلامحسین زیرک زاده آن را ترجمه کرده است، می‌نویسد: بدبخت‌ترین فرزندان آن کسانی هستند که والدینشان آن‌ها را در ناز و نعمت پرورش می‌دهند و اجازه نمی‌دادند سردی و گرمی دنیا را بچشند و پستی و بلندی آن را ببینند. بدبخت‌تر از آن‌ها در دنیا وجود ندارد؛ این‌ها بچه‌هایشان را جوری تربیت می‌کنند که این بچه‌ها در مقابل مصیبت‌ها حساس و در مقابل لذت‌ها بی تفاوت می‌شوند.

در برخی مفاهیم دچار تعریف اشتباه شده‌ایم به عنوان در تربیت بهتر که دغدغه والدین دلسوز است دچار تعریف غلط شده‌ایم و همین فرهنگ جامعه را دگرگون کرده است. آیا تربیت بهتر یعنی رفاه هرچه بیشتر؟ وقتی مبنای تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و راهبردهای افراد، رفاه، لذت، راحت طلبی خود قرار می‌گیرد بسیاری از موضوعات کمرنگ می‌شوند. (نوروزی، ۱۴۰۲) در جامعه‌ای که از زندگی حضرت زهرا الگو گرفته می‌شود معمولاً روح اعتقاد در آن موج می‌زند اعتقاد به رزاقیت خداوند یعنی اعتقاد به اینکه کسی رزق و روزی انسان‌ها را به عهده نگرفته است و توان آن را ندارد و طبق فرمایش خداوند در قرآن «وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا» و هیچ جنبنده‌ای در زمین نیست مگر آنکه روزی او بر خداست (هود: ۶) در سایه تلاش انسان خداوند رزق و روزی او را می‌رساند و ورود فرزند به خانه موجبات نزول رزق و روزی را بیشتر می‌کند صحبت‌های نسل‌های گذشته نیز مؤید این مطلب می‌باشد بسیار شنیده‌ایم پدر و مادرهای گذشته از برکت و رزق فراوان با ورود فلان فرزندشان صحبت می‌کنند از قبیل مسئول به کار شدن که خداوند در قرآن وعده روزی فرزندان را داده است «وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَشِيَّةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ» فرزندان خود را از بیم تنگدستی نکشید این ما هستیم که آنان و شما را روزی می‌دهیم (اسراء: ۳۱).

و جالب این که خداوند اول روزی اولاد را اشاره می‌فرماید، به نقل از بکر بن صالح به امام کاظم نامه نوشتیم من ۵ سال است که از فرزنددار شدن خود داری کرده‌ام و این بدان جهت است که همسر من به خاطر کمی مال

آن را ناخوش می‌دارد و می‌گوید پرورش فرزند برای من سخت است نظر شما چیست؟ امام در پاسخ نوشت:
«فرزند بخواه چرا که خدای عزوجل روزی آنان را می‌دهد.» (کلینی، الکافی).

نقش الگویی حضرت زهرا (س)

حضرت زهرا علیه السلام الگو و نمونه کامل در همه ابعاد وجودی انسان مسلمان و خصوصاً زن مسلمان می‌باشد با وجود اینکه می‌توانست از لحاظ اقتصادی در بالاترین حد ممکن تامین و برخوردار باشد ولی قناعت و زهد ورزی را انتخاب نمود.

زندگی مشترک حضرت زهرا (س) از جهت وضعیت اقتصادی به سه دوران محرومیت و فقر شدید و دوران زندگی متوسط، دوران ثروت و درآمد فراوان که حضرت در هر سه مرحله الگوی شایسته برای مردم مدینه و تازه مسلمانان بود اصل ساده زیستی و زهد خانوادگی و خیررسانی اجتماعی حداکثری متعالی‌ترین مدل زندگی اقتصادی است که حضرت فاطمه (س) در نقطه اوج آن بود (رضایی آذریانی، ۱۳۹۹) اگر کمی در زندگانی افراد موفق و مطرح مسلمان و غیر مسلمان تامل کنیم در می‌یابیم که اکثرشان در خانواده‌های تقریباً پرجمعیت و بی‌بضاعت بزرگ شده‌اند ترس از عدم تربیت صحیح یک اشتباه رایج درباره امر تربیت که در اذهان مردم شکل گرفته است فکر می‌کنند تربیت کردن صرفاً یک امر ویژه خاص و پیچیده است و برای هر فرزند باید جداگانه وقت گذاشت و تربیتش کرد در حالی که در کلام بزرگان بیشتر به تربیت خود شخص قبل از تولد فرزندش اشاره شده است. حضرت علی علیه السلام فرمودند: *أَفْضَلُ الْأَدَبِ مَا بَدَأَتْ بِهِ نَفْسَكَ* بافضیلت‌ترین تربیت‌ها این است که از خود شروع کنی. (آمدی، ۱۳۷۵ق).

رابطه حضرت علی (ع) و فاطمه زهرا (س) یک ارتباط عاطفی بسیار خوبی بود وقتی همسرش فاطمه را صدا می‌زد تعبیری مثل *حَبِيبَتِي* زهرا به کار می‌برد و بارها می‌فرمود: *بِنَفْسِي أَنْتَ جَانِمِ فِدَايَتِ حَضْرَتِ زَهْرَا* پاسخ می‌دادند: *رُوْحِي لِرُوْحِكَ الْفِدَا رُوْحِ مَنْ فِدَايَ رُوْحَتِ*. (دهنوی، ۱۳۹۸) اگر پدر و مادر هر دو از لحاظ تربیتی و عاطفی رشد کرده باشند قطعاً با هم به طور شایسته ارتباط برقرار می‌کنند رفتارها و نوع ارتباط

کلامی آن‌ها تاثیر بسیار شایسته‌ای در روح و روان فرزندان داشته و زمینه برای تربیت صحیح مهیا می‌شود توجه داشته باشید و توجه دارید تربیت فرزندان این طور نیست که انسان هر یک، یک بچه‌ها را بخواهد مثل یک شاگردی معین جلو دعوتشان کند و حرف بزند و تربیت کند نه بعضیا می‌گویند آقا شما می‌گویید فرزند زیاد در خانه خوب اگر زیاد شدن می‌توانیم تربیتشان بکنیم این حرف غلط است تربیت فرزندان تربیت تک تک فرزندان نیست محیط خانواده است، محیط خانه که خوب بود چه بچه یکی باشد چه پنج تا به طور طبیعی به طور قالب خوب تربیت می‌شوند. (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵)

حضرت زهرا (س) با فرزندان خود نیز بسیار با مهربانی و عطوفت و با دقت نظر بالایی رفتار می‌کرد در حدیث شریف کسا را بیان شده است وقتی امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) وقتی می‌فرمایند السَّلَامُ عَلَیْکَ یا اُمّاهُ مادر در جواب می‌فرماید: وَعَلَیْکَ السَّلَامُ یا وُلْدِی وَیا قُرَّةَ عَیْنِی وَثَمَرَةَ فُؤَادِی یک سلام را با سه کلمه محبت‌آمیز جواب می‌دهد خوب در این خانه آیا مشکل تربیتی وجود خواهد داشت قطعاً خیر؛ و فرزندان از این پدر و مادر به بهترین صورت الگو خواهند گرفت و بهترین راه تبدیل محیط خانه به مکان آرامش بخش برای فرزندان توسط پدر و مادر در سایه رفتار و گفتار نیکو و روابط حسنه آن‌هاست، در چنین خانه‌ای قطعاً فرزندان خوب تربیت خواهند شد به تعداد آن‌ها وابسته نیست. چون محیط خانواده یک محیط تربیتی سالم و آرامش بخش خواهد بود.

تداخل فرزندآوری با مسئولیت‌های اجتماعی مادر

در خانواده مسلمان نقش اصلی زن و مرد تعریف شده می‌باشد، مرد وظیفه دارد معیشت زن و فرزندان را فراهم نماید و این جزء وظایف اصلی مرد است، شاید در کنار کارهای معاش کارهای دیگری در اوقات فراغت انجام دهد از قبیل آشپزی کردن رسیدگی کردن به امور دیگر خانه و وظیفه اصلی زن نیز خانه داری و فرزندپروری می‌باشد. و در کنار آن فعالیت‌های دیگر را می‌تواند انجام دهد؛ ولی بر اساس تفکر فمینیستی (تساوی حقوق زن و مرد) متأسفانه حدود چند دهه‌ای است که زنان جامعه اسلامی ایران، بیشتر وقت خود را برای کسب

مدارک و مدارج بالای دانشگاهی و پرداختن به شغل های بیرون از خانه جهت کسب موقعیت اجتماعی بالاتر صرف می کنند؛ و از این راه از نظر اقتصادی نیز تأمین می شوند و در نهایت زنی که از لحاظ اقتصادی بتواند خود را تأمین کرده و در بعد اجتماعی نیز تعریف و تمجیدهای اطرافیان را دریافت کند، حس رضایت کاذب به او دست داده و از نقش اصلی و نیاز درونی خود که فرزندپروری می باشد، فاصله می گیرد. کم نیستند؛ زنان ایرانی یا غیر ایرانی که موقعیت های اجتماعی و چندین مدرک دانشگاهی دارند ولی چون به نیاز درونی و روانی خود که فرزندآوری می باشد اعتناء نکرده اند، با گذشت چندین دهه از عمرشان پشیمان می باشند؛ چون فرزندآوری گذشته از این که نیاز خانواده در جنبه های مختلف و هم چنین جامعه می باشد در عین حال یک نیاز روانی و عاطفی و فطری برای زن و مرد و به خصوص زن می باشد. و به همین دلیل است که کسانی که صاحب فرزند نمی شوند، حاضر می باشند در این راه هزینه هنگفتی را متحمل شوند تا درمان شوند و صاحب فرزند شوند.

زن در خانواده یک وقت در نقش همسری ظاهر می شود، یک وقت در نقش مادری ظاهر می شود هر کدام یک خصوصیتی دارند... من بارها گفته ام عقیده ام هم همین است که مهم ترین و اصلی ترین وظایف زن هم اینها است. (آیت الله خامنه ای، ۱۴۰۱) مسئله مادری مسئله همسری مسئله خانه و خانواده مسائل بسیار اساسی و حیاتی است شما بانوان اگر بزرگترین متخصص پزشکی یا هر رشته دیگر بشوید چنانچه زن خانه نباشید این برای شما یک نقص است اصلاً محور این است. (آیت الله خامنه ای، ۱۳۷۰)

وقتی پیامبر گرامی اسلام کارها را بین حضرت علی و حضرت زهرا تقسیم کرد و کارهای بیرون خانه را بر عهده حضرت علی و درون خانه را به عهده حضرت فاطمه گذاشت حضرت زهرا فرمود: «فَلَا يَعْلَمُ مَا دَخَلَنِي مِنَ السُّرُورِ إِلَّا اللَّهُ بِإِكْفَائِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ تَحْمُلُ رِقَابِ الرَّجَالِ» جز خدا کسی نمی داند چقدر از این تقسیم کار و این که پیامبر خدا صلی الله مرا از شانه به شانه شدن با مردان و کارهای بیرون از خانه معاف کرد خوشحال شدم (حر عاملی، ۱۳۶۷)

حضرت زهرا (س) چنان به امور خانه داری همسرداری و پرداختن به فرزندان اهمیت می دهد، از انس بن مالک چنین نقل شده که روزی بلال برای نماز دیر به خدمت پیامبر آمد خدا فرمود چرا دیر آمدی کرد از

کنار فاطمه می گذشتم در حالی که با دست خود آسیا می کرد و کودکش گریان بود گفتم اجازه بفرمایید من آسیاب کنم و شما کودک را آرام کنید یا من او را آرام کنم شما آسیاب کنید فرمود من نسبت به فرزندم مهربان ترم و من مشغول آسیاب کردن شدم و این امر باعث تاخیرم شد. (احمد بن حنبل، ۱۴۱۶ق) حضرت زهرا (س) به این مسئله مهم واقف می باشد که کودک در سنین پایین وابستگی عجیبی به مادر داشته و از لحاظ روانی تنها آغوش مادر برای او محل آرامش بخش می باشد. و هیچ شخص دیگری جز مادر نمی تواند این آرامش را برای طفل خردسال تأمین کند.

در علم روانشناسی به مسئله وابستگی ایمن کودک به مادر پرداخته شده است. مادر باید حضور فیزیکی کافی داشته باشد. بخصوص در دو سال اول زندگی کودک، زیرا جسم، چهره، لمس، آغوش و بوی بدن مادر برای کودک ایمنی بخش است. حضور فیزیکی ناکافی مادر مانع ارضای نیاز دلبستگی ایمن کودک می شود. مادر باید حضور عاطفی فعال داشته باشد. او باید پرانرژی باشد، فرزند را ببوسد، با او بازی کند، او را در آغوش بگیرد، برای کودک لالایی بخواند و در شرایط بحرانی کنارش باشد.

کودک در حالت وابستگی به مادر قرار دارد. به صورت آشناتر می توانیم بگوییم که کودک به صورت ابتدایی، عشق ورزیدن به مادر را یاد می گیرد. این که مادر چگونه به درخواست های کودک پاسخ بدهد که در این زمان صرفا درخواست های نهاد است، ماهیت دنیای کوچک بچه را تعیین می کند. کودک از مادر یاد می گیرد که دنیا را به صورت خوب یا بد، ارضا کننده یا ناکام کننده، امن یا خطرناک، درک کند. (شولتز، ۲۰۱۳)

اسلام به مقام زن ارزش ویژه قائل بوده و آن ها را به ازدواج و تشکیل خانواده دعوت کرده چون زنان تقویت کننده خانواده و باعث زیاد شدن نفس باشند «إِنَّ خَيْرَ نِسَائِكُمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ الْعَفِيفَةُ الْعَزِيزَةُ فِي أَهْلِهَا الذَّلِيلَةُ مَعَ بَعْلِهِنَّ» همانا بهترین زنان شما زنیست که زیاد بچه بزاید و مهربان و عزیز در میان خویشاوندان خود و فرمانبردار شوهرش باشد (حر عاملی، ۱۳۶۷). شما اگر بچه ای را خودتان در خانه تربیت نکردید و اگر بچه نیاوردید هیچ کس دیگر نمی تواند این کار را بکند؛ این کارها، کار مادر است، اما آن شغلی که شما دارید اگر نکردید ۱۰ نفر دیگر آنجا ایستاده اند و آن را انجام خواهند داد بنابراین اولویت با این کاریست که بدیل ندارد

تعیّن با این است (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰) اسلام هیچ مخالفتی با فعالیت زن در بیرون از خانه ندارد. «لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ». هر یک از مرد و زن از آنچه اکتساب کنند بهره‌مند شوند. (نساء، ۳۲)

طبق آیه فوق الذکر همان طور که مرد می‌تواند از طریق کار کردن به رشد اقتصادی برسد و منافع کسب کند، زن نیز می‌تواند فعالیت اقتصادی و اجتماعی داشته و از درآمد آن کار بهره‌مند شود؛ فقط آن جایی کار در بیرون از خانه مشکل ساز می‌شود که زن چنان در آن کار غرق شود که محیط خانه و فرزندآوری و تربیت فرزند تحت الشعاع فعالیت در اجتماع شده و به بنیان خانواده که اصلی ترین نهاد در جامعه می‌باشد؛ آسیب وارد شود.

در نگرش فمینیسم بارداری و فرزندآوری از بزرگ‌ترین موانع آزادی زنان به شمار می‌رود و این دیدگاه و نگرش متاسفانه باعث شده است بعضی از زنان مسلمان تحت تاثیر آن قرار گرفته و کار در بیرون از خانه را نقش اول و مهم خود تلقی کرده خانه داری و فرزندآوری را یک کار پیش پا افتاده و نقش دوم به حساب بیاورند با این کار متاسفانه از جایگاه ارزشمند خود فاصله بگیرند و این تفکر یکی از علل مهم، عدم فرزندآوری و در بعضی جاها متاسفانه به گناه بزرگ سقط جنین و قتل فرزند بی‌گناه نیز منجر شده است. «قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ» به یقین کسانی که فرزندان خود را از روی جهالت کشتند گرفتار خسران شدند آنچه خداوند بخشیده بود بر خود تحریم کردند. (انعام: ۱۴۰) بر اساس مطالعات انجام شده در کشورمان ایران به طور میانگین بین ۳۵۰ تا ۵۳۰ هزار سقط در کشور انجام می‌شود تقریباً یک سوم تولدها کشور از دست می‌رود و از این تعداد سقط فقط ۱۰ تا ۱۲ هزار سقط با مجوز قانونی و از سوی پزشک قانونی انجام می‌شود. (همشه‌ری آنلاین: ۱۴۰۲)

بر اساس آمار آنلاین جهانی در شش ماهه اول سال ۲۰۱۱ میلادی بیش از ۲۱ میلیون سقط جنین در جهان به ثبت رسیده است. (<https://www.worldometers.info/fa>) خداوند متعال گرفتن جان انسان را از بزرگترین گناهان و برای قاتلین وعده خلود در جهنم داده است. «مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا»

هر کس انسانی را جز برای قصاص نفس یا فسادى که در زمین کرده بکشد چنان است که گویی همه مردم را کشته است و هر کس انسانی را حیات بخشد گویی همه مردم را زنده کرده است. (مائده: ۳۲) و بر اثر تفکر تساوی حقوق زن و مرد و هم‌چنین دلایلی که به آن پرداخته شد. تعداد بالایی جنین سقط شدند در حالی که آنان هیچ گناهی نداشتند فقط مادرشان از الگوی اصلی خود فاصله گرفته است. «و زنان جامعه اسلامی غافل از این بودند که شاید جنینی که در رحم کشته شد می توانست مثمر ثمر برای جامعه مسلمین بوده و خدمتی شایسته داشته باشد مهندس متعهد و کاردان، معلم فهیم و یا مخترع و مکتشف، یا مفسر قرآن می شد و یا به هر نحوی باری از دوش جامعه اسلامی برمیداشت و مهم‌تر این که این‌ها شاید قرار بود از یاران عام مهدی فاطمه (ع) باشد. (وافی: ۱۴۰۰)

نگاه غرب به زن، نگاهی است منحط، ناقص، گمراه‌کننده و غلط. نگاه اسلام به زن، نگاهی است عزت‌بخش، کرامت‌بخش، رشدآفرین، استقلال‌دهنده‌ی به هویت و شخصیت زن؛ این ادعای ماست. (آیت الله خامنه‌ای: ۱۳۹۱) حضرت فاطمه زهرا مصداق کامل زن مسلمان در بالاترین تراز زن اسلامی یعنی در حد یک رهبر قرار داشت اینکه می‌توانست رهبری کند ولی خانه داری و مادری می‌کرد یعنی با وجود آن عظمت و مقامات خارج از فهم و تصور بشر یکی از شئون و مشاغل وی نقش مادری، همسری و خانه داری بود. ایشان با انتقاد از برخی افراد که با به رخ کشیدن حرف‌های ناقص و پوچ غرب در خصوص نگاه اسلام به جایگاه زن خدشه وارد می‌کنند، می‌گویند: این فریفتگانِ غافل خانه داریِ زن را تحقیر می‌کنند درحالی که خانه داری یعنی تربیت انسان و تولید والاترین محصول و متاع عالم وجود یعنی بشر. (آیت الله خامنه‌ای: ۱۴۰۰) حضرت فاطمه در همه زمینه‌ها و در تمام مسائل زندگی خود به بهترین وجه ممکن عمل نموده است و از خداوند این گونه طلب می‌کند «اللَّهُمَّ اسْتَعْمِلْنِي لِمَا خَلَقْتَنِي لَهُ» پروردگارا مرا مشغول کاری کن که برای آن خلقم کردی. (سید بن طاووس، ۱۴۱۱ق) حضرت زهرا با اتخاذ شیوه‌های سیاسی مدبرانه توانست در صحنه‌های گوناگون جامعه به فعالیت پرداخته و در کنار آن وظایف خانه داری و همسر داری و مادری را نیز به بهترین نحو به انجام رسانید.

«فاطمه‌ی زهرا، بزرگ‌ترین بانوی تاریخ بشر، افتخار اسلام، افتخار دین و امت است... زندگی آن بزرگوار مشحون است به مجاهدت؛ مثل یک سرباز فداکار در عرصه‌های مختلف، این بزرگوار حضور فعال و مؤثر دارد.

از دوران کودکی در مکه، در شعب ابی طالب، در کمک‌رسانی و روحیه‌دهی به پدر بزرگوارش، تا همراهی با امیرالمؤمنین در مراحل دشوار زندگی در مدینه، در آن جنگ‌ها، در آن غربت‌ها، در میان آن تهدیدها، در آن سختی زندگی مادی و فشارهای گوناگون... در همه‌ی این مراحل، این بزرگوار مشغول فعالیت است، مشغول تلاش است؛ یک حکیم مجاهد، یک عارف مجاهد... و همه‌ی این مجموعه‌ی ذی قیمت و بی‌نظیر، در یک عمر هجده ساله. یک دختر جوان هجده نوزده ساله، با این همه مقامات معنوی و اخلاقی و سجایای رفتاری، وجود یک چنین عنصری، یک چنین موجودی در هر جامعه‌ای، در هر تاریخی، در هر ملتی که باشد، مایه‌ی افتخار است.» (آیت الله خامنه‌ای: ۱۳۸۹)

متأسفانه سازمان‌های بین‌المللی نگرش فمینیستی را در قالبی فریبنده هم چون بهداشت مادر و کودک در کشورهای گوناگون از جمله ایران ترویج می‌کنند (چراغی، ۱۳۹۷). دشمن با سیاست‌های خصمانه جهت کاهش باروری و در نهایت کم کردن نرخ جمعیت در کشورمان ایران در عصر غیبت به ایجاد نگرانی و دغدغه افراطی در بین زنان متوسل شده و همین امر باعث شد تعداد زیادی از آنها بخاطر سن و سالشان اصلاً به فرزندآوری فکر نکنند و عده‌ای نیز برای اطمینان از سلامتی خود و جنینشان پی در پی به متخصصین مراجعه کرده و بیشتر مواقع مادران باردار دستور غربالگری دریافت می‌کردند. خطاهای غربالگری خصوصاً در ایران بسیار بالا بود در بسیاری از مواقع تشخیص‌های نادرست علت دستور سقط بود و در مواقعی نیز خود غربالگری برای جنین و یا خود مادر و در برخی موارد برای هر دو ایجاد خطر می‌کرد.

و این در حالی است که محققان بین‌المللی بر این باورند که امکان فرزندآوری و باروری سالم برای زنان بین سن ۱۵ الی ۴۹ سالگی وجود داشته و از نظر آنان بهترین سن بارداری همان سن ۱۸ تا ۴۰ سالگی می‌باشد البته هنوز به اعتقاد بسیاری از متخصصین بارداری بین سنین ۱۵ تا ۴۹ سالگی تعریف شده است (قاسمی، ۱۳۹۶).

بر اساس آمارهای وحشتناکی که در سال‌های ۱۳۹۸ به بعد، از مراکز رسمی و از سوی مسئولین رده بالای کشور انتشار یافته است، آمار سقط به بیش از ۶۰۰ هزار مورد در سال افزایش یافته است. گسترش این گناه

کبیره در سطح جامعه، ننگی بزرگ بر دامن شیعیان امیر المؤمنین علی (ع) و همسر وفادار و صاحب عصمت‌اش حضرت زهرا (س) می‌باشد. (<https://hamshahrionline.ir>)

در جامعه‌ای که در همه جوانب می‌توان از حضرت زهرا الگو گرفت قابل باور و قبول نیست که زن مسلمان سقط جنین را یک امر سهل و راحتی تلقی کند. وقتی دشمنان به ظاهر مسلمان به در خانه حضرت حمله ور شده و آن را به آتش کشیدند حضرت چند بار ناله کردند که در بین ناله‌ها فرمود: "فضه دریاب مرا محسنم راکشتند". (قمی، ۱۳۶۹) کشته شدن محسن بی‌گناه برای خانم زهرا (س) بسیار زجر آور و دردناک بود. در دوران جاهلیت قبل از اسلام که دختران را زنده به گور می‌کردند با این که بت پرست بودند ولی خداوند از کشته شدن فرزندان بدست پدران، آنان را سرزنش کرده و در قرآن می‌فرماید «بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ» به کدامین گناه کشته شدند. (تکویر: ۹) و این سوالی است که امروزه باید از پدران و مادران غفلت زده پرسیده شود واقعا به چه جرمی جان بچه‌های بی‌گناه خود را می‌گیرند.

پرداختن به مسائل شرعی سقط از قلمرو این مقاله خارج می‌باشد فقط به طور کلی باید گفت که این عمل از نظر قرآن، روایات بسیار مذمت شده و از نظر فقهی کار حرام و هم‌چنین پدر و مادری که اقدام به این عمل حرام می‌کنند باید دیه پرداخت نموده و استغفار کنند.

نقش حکمرانان در فرزندآوری

علل و عوامل روانشناختی زیادی در فرزندآوری زن مسلمان و هم‌چنین ارائه الگوی فاطمی در عصر غیبت مطرح است. حال این سوال پیش می‌آید که وظیفه دولتمردان در حوزه‌ی فرزندآوری چیست؟ و چه راهکارهایی

باید برای کمک به این امر و یاری رساندن به پدران و مادران جوان به کار بگیرند تا بهتر و آسان تر به این مهم پرداخته و کمتر به زحمت بیفتند و از فرزندپروری لذت بیشتری ببرند.

یکی از راهکارها آموزش دادن جهت الگو برداری به زنان و شناساندن ابعاد مختلف زندگی حضرت زهرا می باشد. علی دارابی مدیر کل دفتر برنامه ریزی و توسعه آموزش های تخصصی سازمان تبلیغات اسلامی: در جامعه اسلامی ما آنطور که باید الگوی شایسته ای چون حضرت زهرا به زنان و دختران ایرانی معرفی نشده است. اگر فرهنگ فاطمی در جامعه نهادینه شود، با ایجاد بصیرت امکان دستیابی به فرهنگ والای فاطمی به وقوع پیوسته که می توان به سوی تحقق یک جامعه اسلامی گام برداشت.

نقش دیگر دولت حمایت روحی و روانی در این امر مهم می باشد

اقدام های مناسب دولت در قبال خانواده و مادر از نظر ادیان الهی به خصوص دین مبین اسلام، خانه داری و فرزندپروری از جایگاه ویژه ای برخوردار است و بسیار مورد ستایش و سفارش قرار گرفته است. از جمله کارهای دولت اسلامی تبیین جایگاه مادر و مقام خانه داری می باشد الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ یعنی بهشت زیر پای مادران است یعنی؛ رضایت مادر شرط ورود به بهشت است. (نوری، ۱۳۱۹).

باید مقام والای مادری در جامعه تبیین شده و به طور شایسته به معرفی نقش مادری که وظیفه اصلی هر زن مسلمان می باشد. از جمله گسترش فرهنگ ساده زیستی و قناعت است؛ بدیهی است که با فراگیر شدن سبک زندگی مصرفی جایی برای تعدد فرزندآوری باقی نمی ماند. طبیعی است که فرزند زیاد، مصرف بیشتر و

در نتیجه افزایش هزینه را به دنبال خواهد داشت که این مسئله با هدف نهایی انسان های امروزی یعنی رفاه طلبی و بهره مندی حداکثری از زندگی مادی، سازگار نیست. این باور موجب کاهش سطح باروری و در نتیجه سیر نزولی رشد جمعیت در بسیاری از کشورها هم چون ایران شده است. (جوکار، ۱۳۹۳).

بدین ترتیب دولت در تشویق خانواده برای امر ساده زیستی و دوری از مصرف گرایی باید تبلیغات و آموزش های گسترده داشته باشد و مطلوب است که این آموزش ها در کتب درسی دختران و پسران آورده شود و به طور اساسی بدان پرداخته شود.

دستگاه های فرهنگی و آموزشی با کمک اصحاب رسانه و افراد صاحب اندیشه، می توانند مدل و الگوی حضور زن در جامعه را طبق متون دینی و سنت الهی تبیین و نهادینه کنند و الگوی غربی نهادینه شده در جامعه را با استدلال و منطق به نقد کشانده و آسیب ها و پیامدهای بسیار ناگوار و خطرناک آن را برای اقشار مختلف خصوصا دختران و زنان بازگو نمایند. در جامعه شاهد مشاغل برای زنان هستیم که هیچ تناسبی با روح و ساختار وجودی زن ندارد (شفیعی، ۱۴۰۰).

دولت موظف است هم شغل های مخرب زنان را شناسایی کرده و ترمیم شغلی برایشان داشته باشد چون چند سالی است که زنان جامعه اسلامی به بعضی شغل ها که یا در شأن آنها نیست یا از توان روحی و جسمی یک زن خارج است، روی آورده اند و این مسئله برای جامعه اسلامی ضعف بزرگی به حساب می آید.

هم چنین با تمهیداتی زنانی که شغل مساعد دارند در دوران بار داری و شیردهی آنان را مورد حمایت مادی و روانی قرار دهند از قبیل مرخصی طولانی مدت قبل و بعد از زایمان و پرداخت حقوق به آنان. از آنجایی که سالیانی است کشورمان با بیماری آزار دهنده تورم دست و پنجه نرم می کند با توجه به اصل لا ضِرَارَ وَ عُسْرٌ

وَ حَرَجْ بَرْنَامَه ریزی تناسب جمعیت، امروزه فرزندآوری با حمایت حکمرانان باید بعنوان یک ضرورت دائمی برای خانواده‌ها مورد تاکید قرار گیرد.

سلامتی جسمی و روانی والدین و حتی فرزندان و برقراری تناسب میان امکانات مادی و معنوی خانواده با تعداد اولاد، به منظور امکان برقراری زندگی بهتر، ضرورتی همیشگی است. (پوریانی، ۱۳۹۳).

دولت در کنار آموزش‌های معنوی لازم است از خانواده‌هایی که اقدام به فرزندآوری می کنند حمایت مالی نیز داشته باشد که در سال‌های اخیر تمهیدات و راهکارهایی اندیشیده شده و متأسفانه هنوز دولت نتوانسته به صورت شایسته و کامل بدانها جامه عمل بپوشاند... و فقط اندکی از آن تمهیدات محقق شده است.

از جمله آن تمهیدات عبارتند از: پوشش بیمه‌ای مادر و کودک فاقد بیمه، اختصاص سبد کالا، اختصاص بسته بهداشتی- درمانی رایگان، افزایش سنوات تحصیلی مادران دانشجو، متناسب سازی نظام آموزشی کشور با ملاحظات جنسیتی، امکان دورکاری برای مادران، وام خرید مسکن به میزان دو برابر وام‌های اعطایی بانک مسکن، با از پرداخت ۳۰ ساله با سود حداقلی، برای خانواده‌های دارای چهار فرزند، در دهک‌های پایین جامعه. و... (پوریانی، ۱۳۹۵)

نقش مردم در فرزندآوری

مفضل بن عمر می گوید، امام صادق (ع) فرمود: هرکس دارای خانه‌ای اضافی باشد و مومنی برای سکونت به آن محتاج باشد و وی از او دریغ دارد، خداوند عزّ و جَل فرشتگان را خطاب فرماید که ای ملائکه من، بنده من به مسکنی به بنده دیگرم در دنیا بخل ورزید، به عزّتم سوگند او را هرگز در بهشت جای نخواهم داد. (شیخ صدوق، ۱۳۶۸)

صالح قاسمی نویسنده و پژوهشگر تحولات جمعیت ایران و جهان: در نگاه دقیق علمی، جمعیت شناختی و اسلامی، خانواده کامل و تراز یا perfect family خانواده‌ای است که همه اعضای آن همه روابط درون

خانوادگی را تجربه کنند و این خانواده حداقل در چهار فرزند می‌شود. ضمن اینکه اصلی ترین و شاخص ترین مصداق این الگو در خانواده بانوی دو عالم حضرت زهرا تعریف می‌شود.

متأسفانه بعضی از مردم جامعه ما با اینکه نیاز چندانی به درآمد اضافی ندارند ولی نه تنها اجاره بها دریافت می‌کنند بلکه هر سال مبلغ را بالا برده و اگر تعداد خانواده بیشتر از چهار نفر باشند به سختی راضی می‌شوند مسکن در اختیارشان بگذارند.

شیخ رجبعلی خیاط بدون اینکه مکتب رفته باشد پا جای پای بزرگانی گذاشت که عرفان را به خوبی می‌شناختند. ویژگی‌های شیخ رجبعلی در عصر امروز کم نظیر و شاید بی نظیر باشد. زن و شوهر جوانی نیاز به منزل داشتند، شیخ قسمتی از خانه خود را به مبلغ دو هزار تومان به آنان اجاره داد. بعد از مدتی که صاحب اولاد شدند اجاره بهای یک ماه را بعنوان هدیه به فرزندشان بخشید و گفت از ماه بعد هزار و هشتصد تومان کرایه بدهید دویست تومان را خرج فرزندتان کنید. (جهان نیوز، ۱۳۹۳).

متأسفانه در جامعه ما اگر تعداد اولاد زیاد شود بهای اجاره هم بالا می‌رود که این عمل در شأن جامعه اسلامی نبوده، و مورد رضای خداوند متعال نمی‌باشد. بعضی از خانواده‌های جوان شاید مسکن داشته باشند ولی درآمد کافی نداشته باشند و یا مادر از لحاظ بنیة جسمی و روحی ضعیف باشد؛ مطالعه هونگ و چونگ با هدف بررسی ارتباط استرس‌های بعد از تولد با حمایت اجتماعی در این دوران نشان داد که برخورداری از حمایت اجتماعی بیشتر، با استرس و مشکلات کمتری در مرحله فرزنددار شدن همراه است. (هونگ و چونگ، ۲۰۰۱م)

چقدر خوب است که پدر و مادرشان و یا هر کسی که با آنها آشنایی دارد و می‌تواند کمکشان کند، دریغ نکرده و دستشان را به یاری و کمک بگیرد و بداند هر گونه کمکی که به ازدیاد نسل مسلمان و شیعه به

خصوص در عصر غیبت میشود به یقین در آماده سازی جامعه اسلامی و ثواب آن سهیم می‌باشد. (مزروعی، ۱۴۰۱)

نتیجه‌گیری

جمعیت برای هر کشوری جزء بزرگترین سرمایه و ثروت به شمار می‌رود؛ که برای حفظ و ازدیاد آن باید راهکارهایی به کار رود تا این سرمایه و ثروت مهم دچار تزلزل نشده و راه برای چیره شدن قدرت‌های استعماری و استکباری بسته شود.

دشمنان در این زمینه با توسل به جنگ نرم و با استفاده از شعارهای بزرگ کرده که ظاهر آن به نفع زن (آزادی زن و تساوی حقوق زن و مرد) ولی باطن آن حاکی از دوری از انسانیت واقعی بود تلاش کردند که الگویی کاذب را در قالب مد پرستی، مصرف گرایی، چشم به هم چشم، بی توجهی به رسالت مادری و خانه داری به زنان القا کنند. که این امر طی چند دهه اخیر باعث شد زنان مسلمان با حرص و ولع به دنبال کسب منافع اقتصادی و موقعیت اجتماعی بالاتر رفته و از نقش اصلی و اساسی خود (خانه و خانواده) غافل شوند که نتیجه آن پایین آمدن نرخ جمعیت در کشور بود. که متأسفانه یکی از دلایل سقط جنین، همین تفکر فمینیستی بود؛ البته اسلام هیچ مخالفتی با حضور زن در اجتماع و پرداختن به فعالیت‌هایی که در شأن او می‌باشد، ندارد؛ بلکه زن را دعوت به این امر نیز می‌کند؛ ولی این فعالیت باید طوری برنامه‌ریزی شود که زن از رسالت اصلی خودش دور نشده و کانون خانواده که مهم‌ترین نهاد جامعه می‌باشد، آسیب نبیند؛ در همه ادیان به اهمیت فرزندآوری و تربیت فرزند اشاره شده. دین مبین اسلام در این زمینه تأکید اساسی دارد؛ که در زندگانی سراسر موفقیت حضرت زهرا خواسته و نظر اسلام کاملاً مشهود می‌باشد. یعنی هم همسر شایسته برای حضرت علی و هم مادر خوبی برای فرزندان، و هر جا که لازم بود در اجتماع ظاهر شده و وظیفه‌ای به عهده بگیرد، آن کار را به نحو بسیار مطلوب انجام می‌داد.

فرزندآوری نیاز فطری و روانی زنان و مردان و به خصوص زنان می باشد که فاصله گرفتن از این امر، پیشمانی های دیر هنگامی که قابل جبران نیستند به بار خواهد آورد. از نظر سلامت جسمانی و عدم بیماری های گوناگون، فرزندآوری برای زنان بسیار مفید می باشد. که طبق پژوهش های علمی این مطلب به اثبات رسیده است.

فرزند نه تنها به قوام و پویایی خانواده، جامعه و در نهایت به پویایی یک کشور می انجامد، بلکه باعث آرامش روحی زن و مرد، رشد فکر و قوه تعقل آنان و بالا رفتن توان صبر و استقامت آنها در مقابل سختی ها می شود؛ البته از نظر معنوی نیز برای زن و مرد مفید فایده می باشند که هم در قرآن و هم روایات ائمه معصومین بدان ها اشاره شده است.

در زمینه حمایت از مسئله جمعیت و مقوله فرزندآوری، وظیفه حکمرانان بسیار جدی و مهم می باشد. درباره حفظ نرخ جمعیت، غربالگری در زمینه سلامت افراد جامعه برای کم شدن مرگ و میر در اثر سکتته های قلبی و مغزی و هم چنین پرداختن به وضعیت جاده ها و اجرای صحیح قوانین راهنمایی و رانندگی تا در نتیجه مرگ و میر جاده ای به حداقل برسد. چون یکی از عوامل پایین آمدن نرخ جمعیت، مرگ و میرهای این چنینی می باشد؛ و در زمینه فرزندآوری، فرهنگ سازی با تبلیغات و آموزش های لازم، دور کردن روحیه تجمل پرستی و مصرف گرایی با آشنا کردن دختران و زنان جوان با سیره زندگانی حضرت زهرا، حمایت از زنان شاغل، حمایت کردن از خانواده هایی که در زمینه اقتصادی در سطح پایینی قرار دارند، در نظر گرفتن تشویق هایی برای زنان در امر بارداری و فرزندآوری، و... که دولت نقش به سزایی در آن خواهد داشت، که همدلی و یاری مردم نیز در این زمینه بسیار کار ساز و مفید می باشد، خانواده هایی که وقت فرزندآوری آنها گذشته ولی توان مالی و روانی بالایی دارند مطلوب است که به کمک خانواده های جوان بشتابند و خصوصا در جامعه اسلامی و در عصر غیبت در اجرای این امر مهم سهیم باشند. در نهایت با توجه به چالش های موجود در امر فرزند آوری، زن مسلمان معاصر، با نقش نمونه ای و الگویی از حضرت زهرا در عصر غیبت و احساس وظیفه و مسئولیت، همراهی و همدلی مردم با دولت می توان آینده ی نگران کننده را نجات داد و از رشد منفی جمعیت جلوگیری نمود. مردم و حکمرانان را در خصوص چالش های فرزندآوری هشدار داد و با برنامه ریزی عالمانه و دلسوزانه و

مشفقانه با الگوی فاطمی و پیروی آگاهانه از دین و ارزش های دینی بتوانیم به سمت جامعه سالم و الگوی پیشرفت اسلامی، ایرانی بر اساس ظوابت و قوانین جامعه مهدوی حرکت نماییم.

منابع

۱. سوره مبارکه هود، آیه ۶.
۲. سوره مبارکه اسراء، آیه ۳۱.
۳. سوره مبارکه نساء، آیه ۳۲.
۴. سوره مبارکه انعام، آیه ۱۴۰.
۵. سوره مبارکه مائده، آیه ۳۲.
۶. سوره مبارکه تکویر، آیه ۹.
۷. پوریانی، محمد حسین (۱۳۹۵)، جمعیت در منابع اسلامی جهت تدوین سیاست‌های کلی، تهران: انتشارات موجک.
۸. پوریانی، محمد حسین و سبحانی نیا، محمد (۱۳۹۳)، افزایش جمعیت نگرش‌ها و راهبردها، قم: پاداندیشه.
۹. امام خمینی، روح الله (۱۳۶۱) صحیفه نور، ج ۱۴ و ۱۶ تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۰. محمودی، محمد جواد (۱۳۹۵)، مقاله پژوهشی سالخوردگی جمعیت یک مسئله اجتماعی جمعیتی: پرتال جامع علوم انسانی.
۱۱. فروتن، یعقوب (۱۳۹۰)، مقاله پژوهشی جمعیت، جنگ و قدرت، تجربه‌های جنگ جهانی و ایرانی: پرتال جامع علوم انسانی.
۱۲. زرقانی، سید هادی (۱۳۸۹)، نقد و تحلیل مدل‌های سنجش قدرت ملی: فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک.
۱۳. حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۳ق)، وسائل الشیعه، تهران: کتاب فروشی اسلامیه.
۱۴. مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳ق)، بحارالانوار، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۱۵. جمعی از نویسندگان، (۱۴۰۱)، دانش خانواده و جمعیت، قم: نشر معارف.
۱۶. شفیعی، محمد تقی (۱۴۰۰)، کابوس سالمندی، قم: کتاب اندیشه.
۱۷. فولادی، مجید (۱۳۹۴)، کاهش جمعیت آخرین راهبرد غرب، قم: رشید، موسسه اندیشه مسطور.

۱۸. مک کبین، بیل (۱۳۸۲)، مقاله پژوهشی تاملی درباره خانواده تک فرزندی: نورمگز.
۱۹. مهریزی، علی اصغر و همکاران (۱۳۹۶)، دلایل تمایل و عدم تمایل به فرزندآوری در میان مردم شهری و روستایی ایران، نشریه پایش، دوره ۱۶ به شماره ۵.
۲۰. نوروزی، ابراهیم (۱۴۰۲)، روانشناس اجتماعی، خبرگزاری ایسنا.
۲۱. کلینی، محمد بن یعقوب (۳۱۲ق)، الکافی، قم: دارالحدیث.
۲۲. رضایی آذریانی، محمد، (۱۳۹۹)، شخصیت، زندگی و فرهنگ حضرت فاطمه زهرا (س): مرکز پژوهش های صدا و سیما.
۲۳. آمدی، ابوالفتح (۱۳۷۵ق)، غرر الحکم و درر الکلم، قم: دار الکتب الاسلامی.
۲۴. دهنوی، حسین (۱۳۹۸) مسائل خانواده: رجا نیوز.
۲۵. احمد بن حنبل (۲۰۰۸م)، مسند، بیروت: دار الکتب العلمیه.
۲۶. شولتز، دوان پی و شولتز، سیدنی ال (۲۰۱۳م)، نظریه های شخصیت، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران: نشر ویرایش.
۲۷. وافی، محمد مسلم (۱۴۰۰)، سخنرانی در بین بانوان طلاب، قم: حوزه علمیه خواهران.
۲۸. سید بن طاووس (۱۴۱۱ ق)، مهج الدعوات، قم: نشر آفاق.
۲۹. چراغی کوتیانی، اسماعیل (۱۳۹۷)، بحران خاموشی (واکاوی جامعه شناختی علل فرهنگی، اجتماعی کاهش باورری در ایران)، قم: ناشر موسسه پژوهشی امام خمینی.
۳۰. قاسمی، صالح (۱۳۹۶)، پایان پویایی بازخوانی علل کاهش نرخ رشد جمعیت، فصلنامه علمی-تخصصی مبلغان (ویژه خانواده)، تابستان ۱۳۹۹، شماره دوم.
۳۱. قمی، محدث (۱۳۶۹)، بیت الاحزان، ترجمه محمد محمدی اشتهاردی، قم: دارالحکمه.
۳۲. نوری، حسین (۱۳۱۹ق)، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، بیروت: موسسه آل البيت.
۳۳. جوکار، محبوبه (۱۳۹۳)، مقاله پژوهشی مدرنیته، تغییر سبک زندگی و کاهش جمعیت در ایران: پرتال علوم جامع انسانی.

۳۴. شیخ صدوق (۱۳۶۴)، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، قم: انتشارات رضی.

۳۵. هونگ و چونگ (۲۰۰۱م)، مقاله پژوهشی بررسی ارتباط استرس‌های بعد از تولد با حمایت اجتماعی:

نورمگز.

۳۶. مزروعی، رسول (۱۴۰۱) سخنرانی در بین خواهران طلاب، قم: حوزه علمیه خواهران.

۳۷. کریمی، یوسف (۱۳۸۵)، روانشناسی اجتماعی (نظریه‌ها، مفاهیم و کاربردها)، تهران: ارسباران

۳۸. بیانات مقام معظم رهبری در ایام ولادت حضرت زهرا در بین بانوان و مداحان.

۳۹. همشهری آنلاین، خبرگزاری تحلیلی ایران، (۱۴۰۲).

۴۰. <https://www.worldometers.info/fa>

۴۱. <https://hamshahrionline.ir/news/547010>

۴۲. گروه فرهنگی جهان نیوز، (۱۳۹۳).